

WEG VAN DE TOERISTISCHE PADEN : AGRO-INDUSTRIEEL WEST-VLAANDEREN

‘Ik hoorde zo gaarne de veugelkes schuifelen’, de laatste woorden van de lyrische West-Vlaming Guido Gezelle. Met een bucolisch cliché starten om te landen in de agro-industriële omgeving van het Hart van West-Vlaanderen: valt te proberen.

Van de miljoenen toeristen die West-Vlaanderen de laatste jaren bezochten, hoor je er niet veel klagen over het landschap, of over de stank. Af en toe valt het wel eens voor dat je op de autostrade net het bord met afrit ‘Beernem’ hebt gemist, maar dat de geur je wijst op het binnentreden van de provincie. Als je goed kijkt, iets verder dan de afgeschermden en mooi bewegwijzerde recreatieve paden, kom je echter tot een heel andere vaststelling: het idyllisch landschap van Gezelle wordt in sneltempo gereorganiseerd, voor de opvang van de varkens, koeien en kippen uit het binnenland. De Vlaamse Vleesschuur: het Hart van West-Vlaanderen.

‘Smout, vet, hespe en spek, hoofdvlees kotelet en paté’ (o’djavel)

Van de totale omzet van de West-Vlaamse voedingssector (7.523.441 euro in 2011) neemt Midden-West-Vlaanderen maar liefst 53,3% in van de totale omzet. Midden-West-Vlaanderen (Roeselare-Wingene) is goed voor bijna twee derde van de Vlaamse groenteteelt in open lucht en voor 40% van de totale Europese markt van de groenteverwerking.

De diepvriesgroentenverwerkende industrie neemt hierbij een bijzondere plaats in. De bedrijven uit de regio hebben niet minder dan ca. 25% van de Europese diepvriesmarkt in handen (zonder hun buitenlandse filialen gerekend). En met bijna 6 miljoen varkens en 27,5 miljoen stuks pluimvee (respectievelijk 55% en 37% aandeel in Vlaanderen) is ook de veestapel een van de belangrijkste van België.

Niet alleen de aanwezigheid van de haven van Roeselare en de daar gevestigde veevoederfabrikanten (drukt de prijs van het voeder), maar ook de sterke historische verankering van de veeteelt met de nodige diensten, hebben gezorgd voor de ruimtelijke concentratie van de varkensteelt in deze regio. Voeg daarbij nog eens de beschikbare ruimte aan landbouwgrond (de bebouwingsdichtheid van de Vlaamse ruit ligt vanuit West-Vlaanderen heel ver weg) en een gunstig investeringsklimaat, en je komt tot een vruchtbare ondernemingsgrond.

En dit werkt! Waar er in Vlaanderen, bijvoorbeeld voor de varkensteelt, tussen 2002 en 2013 een daling van het aantal varkens kan worden vastgesteld met 101.345 stuks, telde West-Vlaanderen er, volgens de POM West-Vlaanderen) voor die periode 190.992 bij.

De specifieke karakteristieken van deze varkenshouderij

resulteren echter ook in een aantal nadelige gevolgen van een concentratie op een beperkte oppervlakte, zoals ecologisch, sociaal, ruimtelijk, belasting wegenetwerk, menselijke gezondheid...

Denkt aler gij doende zijt, en doende denkt dan nog (G. Gezelle)

Een sterke economische sector heeft een ondersteunend beleid nodig. Het credo 'Groeien om te overleven', dat gehanteerd wordt door de Boerenbond en de overheden, zorgt er dan ook voor dat de rem voor het verminderen van de druk op open ruimte, niet volledig aangetrokken wordt. De open ruimte in deze regio is dan ook heel sterk versnipperd: de aanwezigheid van de bebouwing van zowel landbouwbedrijven, agro-en andere industrie domineert het landschap.

Zo mag een veeteeltbedrijf, naast steeds grotere stallen, ook mestverwerkingsinstallaties in landelijk gebied opzetten, om tot 60.000 ton jaarlijks te verwerken. Dit zijn behoorlijke installaties. En als je in je eigen mestverwerking (met wat overschot in capaciteit) voorziet, mag een veeteeltbedrijf nog uitbreiden. Zo komt het dat er een restcapaciteit is voor mestverwerking van 23%, die voor een deel kan ingevuld worden door een bijkomende veestapel. En nu Zeeuws-Vlaanderen onze mest graag ziet komen voor haar akkerbouw, komt er nog meer ruimte vrij (VCM voortgangsrapport 2014). Momenteel staat de regio Tielt (en omliggende gemeenten) in voor de verwerking van 1/3de van de totale capaciteit in aantal installaties in Vlaanderen. Maar ook de regio's Westhoek en Houtland hebben de 'geneugten' van de mestbehandeling mogen ontdekken en worden stilaan verkapte agrarische industriezones.

En omdat vele veebedrijven op hun plaats van ontstaan verder groeien (omdat ze locatiegebonden zijn) en gemeenten niet happig zijn om agrarische bedrijfszones op te richten op hun grondgebied voor een bundeling van verstorende installaties, omwille

van oa. maatschappelijke tegenstand, blijft het landelijk gebied industrialiseren. Het Hart van West-Vlaanderen is een agro-industrieel landschap geworden. Maar beperken de effecten zich tot het landschap en haar facetten?

A spoon of fluoroquinolonen a day, keeps the doctor away (niet van G. Gezelle)

Door de komst van steeds meer en steeds grotere stallen zijn de dieren extra kwetsbaar. In een omgeving met heel veel dieren en weinig natuurlijke weerstand kunnen bacteriën en virussen goed gedijen en zich uitbreiden. De reactie van nog te veel veehouders is het leggen van een antibioticadeken over hun dieren, ter bescherming tegen eventuele bacteriële infecties. Een leuk effect (voor de productiecijfers) van vele antibiotica is dat de dieren hun voeder beter omzetten in vlees. Maar het toedienen van antibiotica als groeibevorderaar, mag niet meer van Europa sinds 2006. En ook het overdadig gebruik van andere antibiotica gaat in Europa naar beneden.

Maar veel te traag, gezien de urgentie (zie onder). Ook in Vlaanderen daalt het gebruik, al is het met weinig overtuiging: waar in 2012 en 2013 de verkoop van antibiotica (voor toepassing in de veeteelt) nog jaarlijks met ongeveer 6,5 procent daalde, steeg het gebruik terug in 2014. En dit zowel voor de met antibiotica gemediceerde premixen van voeders als voor de andere antibiotica. Het gebruik van hoogwaardige antibiotica, die van belang zijn voor gebruik in de humaan medische wereld, nam zelfs met 3,2 procent toe (cijfers: AMCRA). En dat is een probleem. Dit maakt dat de bacteriën, ook de schadelijke, zich steeds meer aanpassen aan die antibiotica. Zo sterk dat nu (bijvoorbeeld) reeds een aantal varianten van de LA-MRSA, de dierlijke variant van MRSA (ziekenhuisbacterie), in bepaalde gevallen niet meer te behandelen valt. En hoewel deze bacterie

zijn oorsprong had bij het overdadig gebruik van antibiotica door de mens, werd aangetoond dat deze zich nu vlot kan verplaatsen tussen mensen en dieren, maar ook van mens op mens. En dit niet enkel meer door fysiek contact, maar ook bijvoorbeeld door deeltjes die, veelal gekoppeld aan fijn stof uit mest, met de wind worden megedragen tot in de longen, of door het doorgeven van een gsm. Je hoeft dus geen varkensboer te zijn om het op te lopen. Maar MRSA is maar één vorm van mogelijke resistentie, je hebt onder andere nog de bacteriën die een actief afweermechanisme hebben ontwikkeld (ESBL) tegen antibiotica.

En naast bacteriën, zijn ook schimmels aan hun resistentie aan het werken. De vele dieren hebben veel voeder nodig. Liefst uit de buurt, zo kan mestafzet gegarandeerd worden én een lagere transportkost. Bij vochtige dagen, kan het maisplantje wel eens schimmels vertonen (net zoals andere gewassen). Om deze te doden, gebruikt men azolen. Omdat het goedge zo efficiënt is (of beter: was), werd het ook verwerkt in (dier)geneesmiddelen, maar ook in verf (badkamerschimmel), cosmetica,... Wat het effect op omwonenden is, daar hebben we nu het raden naar. Net zoals bij MRSA, zijn het in eerste instantie de meer kwetsbare mensen bij wie een infectie fataal kan zijn. En in de statistieken sterft men veelal nog steeds van bijvoorbeeld kanker, maar niet van de infectie die de therapie heeft belemmerd, of de deze die de kans heeft gegrepen om zich in een verzwakt lichaam te nestelen.

Azolen, een veel gebruikt schimmelmiddelwerend middel in de landbouw, maar ook soms in geneesmiddelen, verf en cosmetica maakt dat schimmels steeds resistent worden. Foto : www.destillewaarheid.nl

Ondanks de snelle evoluties in het onderzoek en de strenge maatregelen die bijvoorbeeld Denemarken en Nederland nemen, of de regelgevende initiatieven in de Europese parlement, lijkt in Vlaanderen weinig aan de oppervlakte te komen. Ziekenhuizen hebben zeker preventieve maatregelen, maar cijfers over resistentie komen moeilijk aan de oppervlakte. In antwoord op een vraag hierover aan het Agentschap Zorg en Gezondheid, kregen we cijfers van 2009. Antwoorden op vragen aan ziekenhuizen blijven hangen in de beschikbare procedures. In de MER-handleiding wordt op vlak van gezondheid enkel de mogelijke geuroverlast bevestigd. En over de risico's voor de inwoners van de mensen

die leven in gebieden die als megastal werden ingericht (bijvoorbeeld Tielt en Wuustwezel), hebben we helemaal geen kennis. In Nederland worden de resultaten van een grootschalig bevolkingsonderzoek echter in het voorjaar van 2016 gepubliceerd. Dit onderzoek gaat ook in op andere gezondheidseffecten, zoals deze van ammoniak. Vlaanderen volgt?

‘Men scheert geen ei, waarom niet? d’r Staat geen haar op.’ (G.Gezelle)

‘Groeien om te overleven’ heeft dus ook zijn keerzijde voor de mens. De effecten van de intensieve veeteelt beïnvloeden steeds meer het algemeen welzijn van de bevolking. Een bezorgde overheid moet hier over communiceren. Naast het feit dat de huidige schaalvergroting en concentratie in een aantal Vlaamse gebieden ook ruimtelijk en ecologisch haar grenzen begint te kennen, zal het de veehouder binnenkort ook confronteren met andere drastische maatregelen, nu in het kader van volksgezondheid. En dat kunnen de boeren zeker nu wel missen, immers: ‘men scheert geen ei, waarom niet? d’r Staat geen haar op’ (G. Gezelle).

Tekst Bart Vanwildemeersch

De tekst werd geschreven voor de blog van dagen zonder vlees van Bond Beter Leefmilieu

Foto's : varkens blz. 16 & 17. www.varkensinnood.nl

Foto MRSA besmetting : www.usatoday.com

Cartoon : www.theMRSA.com